

gbizásom alapján a Miniszterelnök úr bölcs vezetése alatt álló minisztérium és a többi minisztérium előtt következők:

Aixinger László dr., Cottely János dr., Florián János, Kontsek György és Neumann Tibor dr. Erről a többi minisztériumot is értesíteni kérem.

A neveztek bármikor rendelkezésére állnak Miniszterelnök úrnak és a többi miniszter úrnak. Kérem tehát, hogy a magyarság ügyeiben kizárólag hozzájuk fordulni és kizárólag velük érintkezni sziveskedjék, mert ily módon a leghatásosabban kívánjuk szolgálni azt az építő munkát, amely Szlovákia és mindnyájunk legfontosabb érdeke.

Kiváló tisztelettel:
Esterházy János

Pán ministerský predseda!

Úctivo prosím zobrať láskavo na vedomie, že na základe môjho oficiálneho poverenia v styku s ministerstvom pod Vaším múdrym vedením a ostatnými ministerstvami budú bratislavských Maďarov zastupovať tito:

Dr. László Aixinger, Dr. János Cottely, János Florián, György Kontsek a Dr. Tibor Neumann.

Prosím, aby ste to dali na vedomie aj ostatným ministerstvám.

Menovani sú kedykoľvek k dispozícii pánovi ministerskému predsedovi a ostatným pánom ministrom. Prosím teda, aby v záležitostiach Maďarov sa výlučne na nich obracali a s nimi udržiavali kontakty. Takýmto spôsobom najefektívnejšie podporíme budovateľskú prácu, ktorá pre Slovensko a pre všetkých nás je najdôležitejším záujmom.

S hlbokou úctou
Esterházy János

SNA, ÚPV, kart. I, č. 1 047. Originál, strojopis.

13

8. november 1938, Bratislava.

Memorandum Zjednotenej maďarskej strany predsedovi slovenskej vlády J. Tisovi o požiadavkách maďarskej národnostnej skupiny v Bratislave.

Miniszterelnök úr!

A bécsi döntés által történt határmegvonás után Szlovákiában maradt magyarság teljes erővel részt kíván venni Szlovákia építő munkájában, de sürgősen kívánja azt is, hogy a bécsi döntés szertint részére és nevezetesen a pozsonyi magyarság javára megállapított jogok tényleges keresztülvitele minél előbb megtörténjék.¹

Az érdemleges és közös munka mielőbbi megkezdése érdekében szükségesnek tartjuk Pozsony lakosságának megnyugtatót és ezért sürgősen kérjük, hogy az alábbiakat figyelembevenni, azok értelmében a megfelelő szükséges rendelkezéseket haladéktalanul kiadni és azok pontos végrehajtását ellenőriztetni sziveskedjék.

1. A magyar nemzetiségű katonaság elbocsátása. A 217/1938 sz. Kormányrendelet érvényének kiterjesztése a magyar nemzetiségű katonákra². Bazin, Lőcse és Eperjes mellett táborokban

igen sok még le nem szerelt magyar katona tartózkodik, ami a népek közötti megértésre jó hatással nem lehet, miért is a tekintetben sürgős intézkedés szükséges.

2. Kérjük nyilvános népgyűlés engedélyezését Pozsony városának egyik terén, karhatalom felállításának engedélyezését, nemzeti és pártjelvény viselésének a magyar nemzeti színeknek, a Himnusz nyilvános éneklésének megengedését, jobboldali irányzatu magyarországi ujságok, folyóiratok és könyvek cenzuramentes behozatalának engedélyezését. Nevezetesen kérjük a Magyarság, Új magyarság, Függetlenség, Új nemzedék, Magyar nemzet, Nemzeti Ujság, Magyar-cserkész behozatalának és terjesztésének lehetővé tételét. Ennek a behozatalával és terjesztésével azonban pusztán az általunk, mint a magyarság itteni képviselői által megjelölt cég foglalkozhat.

Kérjük nyilvános utcai gyűjtés engedélyezését a magyar télisegély javára. Engedtesse meg a kereskedőknek magyar feliratok használata. Pártunk közre akar működni a nem zsidó cégek ily minőségének ellenőrző és megerősítő munkában miért is ezirányban propaganda bizottságának utasítást adott, amit tudomásul venni kérünk.

E helyen hívjuk fel a Miniszterelnök Úr figyelmét, hogy a templomokból távozó közönség igen sokszor van kitéve a rendőség ok nélküli bántalmazásának, miért is e tekintetben sürgős intézkedést kérünk.

3. Kérjük, hogy mindaddig, amíg a magyar államtitkári állás be nincs töltve, semmiféle kinevezés, áthelyezés, változtatás a magyar érdekszférába tartozó intézményekben, a pozsonyi városházán, iskolákban stb. ne történjék, ugyszintén minden állami hivatalban és minden ehhez hasonló jellegű hivatalban a magyarság által Pozsonyban elfoglalt népcsoporti minősége következtében járó helyek mindaddig be ne töltsenek és a magyarság részére fenntartassanak. Ezeknek betöltése a magyar államtitkár kinevezése után csakis az ő hozzájárulásával történjék. Ugyanez vonatkozik a magyar közjegyzők, gyógyszerészek, hatósági orvosok, különböző kormánybiztosok és zsidótörvény megalkotása esetében a zsidó vállalatok és cégek biztosainak kinevezésére is. Mindebben a munkában illetve hivatalos teendőikben és hivatalokban az itteni magyarság a Pozsonyban élő népcsoportok egyenjogúsága alapján arányosan részesedni kíván.

Munkatáborok felállítása esetében kérünk magyar felügyelet alatt külön magyar munkatáborokat. Ezek vezetőit a fenti elvek szerint kérjük kinevezni.

Kérünk kormányintézkedést, hogy az egyes iskolák között a diákok átlépése záros határidőig minden külön engedély nélkül legyen lehetséges. Kérjük a magyar rádió leadónak részünkre való átadását is.

Kívánságaink és kéréseink csak az első lépést jelentik a pozsonyi nemzetcsoportok teljes egyenjogúsításának megvalósításához³, de feltétlenül szolgálják a nemzetek közötti békét és az államalkotó együttműködés sikerességét.⁴

A pozsonyi magyar népcsoport nevében.

Aixinger László, Neumann Tibor, Florián János, Cottely János, Kontsek György

Pán predseda vlády!

Maďarstvo, ktoré ostalo na Slovensku po vymedzení hranice viedenským rozhodnutím, chce sa plnou mierou zúčastniť na práci pri budovaní Slovenska. Súčasne naliehavo vyjadruje želanie, aby sa čo najskôr realizovali práva určené viedenským rozsudkom pre bratislavské maďarstvo.¹

V záujme čo najskoršieho začatia meritórnej a spoločnej práce na jednej strane pokladáme za potrebné upo-

kojiť obyvateľov Bratislavy, na druhej strane naliehavo žiadame obrátiť pozornosť na prijatie nevyhnutných nariadení a na dôslednú kontrolu ich realizácie.

1. Prepustiť vojakov maďarskej národnosti. Rozšírenie vládneho nariadenia č. 217/1938 aj na vojakov maďarskej národnosti.² V táborech pri Pezinku, v Levoči a v Prešove sa nachádza veľa nedemobilizovaných maďarských vojakov, čo nemôže dobré vplývať na porozumenie medzi národmi. Preto je potrebné urýchlene prijať v tomto smere opatrenia.

2. Žiadame povolenie verejných zhromaždení na niektorom námestí Bratislavy, súhlas s vytvorením ozbrojenej zložky, povolenie nosiť odznak strany, maďarské národné farby, spievanie hymny na verejnosti, povolenie bez cenzúry dovážať z Maďarska tlač, časopisy a knihy s pravicovou orientáciou. Menovite žiadame povoliť dovoz a kolportovanie novin Magyarország, Új Magyarország, Függetlenség, Új nemzedék, Magyar nemzet, Nemzeti újság. Ich dovozom a kolportovaním však môže byť poverená iba firma, ktorú určíme my ako reprezentanti tunajšieho maďarstva.

Žiadame o povolenie zbierky na verejných priestranstvách pre akciu maďarskej zimnej pomoci.

Žiadame povolenie pre maďarských obchodníkov používať maďarské nápisy. Naša strana chce spolupracovať pri kontrolnej a zabezpečovacej práci a v tomto smere dala svojej propagačnej komisii pokyny. Toto, prosíme, zobrať na vedomie.

Na tomto mieste chceme obrátiť pozornosť pána predsedu vlády, že veriaci pri odchode z kostolov sú často vystavení bezdôvodným urážkam zo strany polície. Žiadame aj v tomto smere urýchlene prijať opatrenia.

3. Žiadame, aby do času, kým nie je obsadený post maďarského štátneho tajomníka, sa neuskutočnilo žiadne menovanie, dislokácia a zmeny v inštitúciách, patriacich do oblasti maďarských záujmov, na bratislavskej radnici, na školiach a pod. Rovnako v každom štátnom úrade nebudú nezaplnené miesta, ktoré na základe charakteru národnostnej skupiny patria maďarstvu. Po vymenovaní maďarského štátneho tajomníka sa uvedené posty budú môcť obsadiť len s jeho súhlasom. Rovnako sa to vzťahuje na maďarských verejných notárov, lekárnikov, úradných lekárov, rôznych vládnych zamestnancov a v prípade vypracovania židovského zákona aj na menovanie komisárov v židovských podnikoch a firmách. Na každej takejto práci, na úradnej činnosti a v úradoch sa chce podieľať aj tunajšie maďarstvo na princípe rovnosti práv národnostných menšín žijúcich v Bratislave.

V prípade zriadenia pracovných táborev žiadame osobitné maďarské tábory, ktoré budú pod maďarskou kontrolou.

Žiadame vládu o prijatie opatrenia, podľa ktorého by sa do určitého termínu uskutočnil prestup žiakov do jednotlivých škôl bez osobitného povolenia. Rovnako žiadame, aby nám bolo odovzdané maďarské vysielanie v rozhlase.

Naše želania a požiadavky predstavujú len prvý krok na ceste k dosiahnutiu zrovnoprávnenia bratislavských národnostných skupín.³ Tieto bezpodmienečne budú slúžiť na prospech mieru medzi národmi a v záujme štátotvornej spolupráci.⁴

V mene bratislavskej maďarskej národnostnej skupiny

Aixinger László, Neumann Tibor, Florián János, Cottely János, Kontsek György

SNA, ÚPV, kart. I, č. 551, Originál, strojopis.

¹ Pozri VA, Dokumenty, I., s. 204 – 205, č. 139.

² Vládne nariadenie z 9. 10. 1938, č. 217 sa vzťahovalo na prepustenie z vojenskej služby česko-slovenských občanov nemeckej národnosti.

³ Na základe 5. článku viedenského rozsudku si ZMS v Bratislave nárokovala na plné zastúpenie maďarskej menšiny v samospráve mesta, každý rok výmenu starostu podľa národnostného kľúča, slobodné používanie maďarského jazyka na verejnosti, v úradoch,

v hospodárskych organizáciách a v cirkvi, používanie maďarských názvov ulíc, firiem, vyhlások, dodržiavanie paritného zastúpenia v školstve, dve maďarské katedry na bratislavskej univerzite, spravovanie katolíckej fary pri dome Ostrihomským arcibiskupstvom, slobodné odbory, maďarské divadlo a zriadenie maďarského múzea. - Uj Hirek, 19. 11. 1938.

⁴Odpoveď slovenskej vlády na memorandum, pozri dok. č. 70.

14

8. november 1938, 18.40, Budapešť.

Záznam telefonátu B. Huba, hlavného odborového radcu MZV, s P. Fišom, tajomníkom česko-slovenskej delegácie, o výsledkoch prvého zasadnutia zmiešanej komisie, vytvorení komisií a o sťažnosti vyslanca M. Kobra na prepady maďarského vojska na demarkačnej čiare.

Záznam

Dnes o 17 hod. byla prvá schůze obou delegací pro provedení vídeňského rozhodčího výroku z 2. 11. Schůze právě skončila.

Maďarskou delegaci vede hrabě Teleki, ministr kultu a vyučování, který je zároveň předsedou komise delimitační.

Podrobný seznam členů maďarské delegace se zasílá současně leteckou poštou.¹

Bylo usneseno ve smyslu vídeňského rozhodčího výroku zříditi 4 komise:

- a) delimitační²,
- b) ekonomickou³,
- c) právní⁴,
- d) minoritní⁵.

Prvé dvě byly ihned ustaveny a začnou zítra dopoledne meritorní práce.

Návrhy na povolání dalších expertů pro tyto dvě komise budou oznámeny ještě dnes nebo zítra ráno.

Komise právní má zahájit své práce v pátek 11. listopadu v 11 hod. dopoledne v ministerstvu vnitra.

V dohodě se členy československé delegace navrhuje jako jejího předsedu poslance Dr. M. Mičuru a žádáme, aby přivezl k páteční schůzi její experty.

O ustavení a zahájení práce komise minoritní nebylo prozatím učiněno žádné rozhodnutí. Maďari zaujímají stanovisko, že její ustavení závisí od postupu práce komise delimitační a právní⁶. My zaujímáme stanovisko, že s jejími pracemi dlužno započítí během příštího týdne. Zejména až bude s naší strany rozhodnuto o osobách delegátů.

Zašlete seznam delegátů a expertů Podkarpatské Rusi. Je žádoucí, aby pro první dvě komise byli ihned vysláni delegáti z Podkarpatské Rusi, aspoň po jednom pro každou komisi.

Vyslanec Kobr měl před započítím jednání rozmluvu s hrabětem Teleki, v níž znovu a důrazně upozornil na nutnost, aby se strany maďarské vlády byla učiněna všechna nutná opatření k zastavení a zamezení útoků a prepadů na naše vojenské oddíly a hlídky podél demarkační čáry maďarským vojskem. Jen tak bude lze pracovat v duchu vzájemné snášenlivosti a dobré vůle. Hrabě Teleki slíbil, že ještě dnes večer přednese tuto věc na zasedání ministerské rady, která se dnes večer sejde.

Zadržaná měď se dnes pouští.⁷